

Eğitim Alanındaki Değişimler ve Hukuk Öğretimi: Bologna Süreci'ne Dayalı Örnek İnceleme

2. Uluslararası Hukuk Öğretimi Kongresi
19-22 Kasım 2014, Hacettepe Üniversitesi, Beytepe-Ankara

Prof. Dr. Yüksel KAVAK

Doç. Dr. Süleyman Sadi SEFEROĐLU

Arş. Gör. Dr. Kübra ATALAY KABASAKAL

Arş. Gör. Zeynep ŞEN

Arş. Gör. Gonca ULUDAĞ

Sunum Planı

- Giriş
 - Yükseköğretimdeki eğilimler
 - Toplumsal değişim ve yaşamboyu öğrenme
 - Açık Ders malzemeleri ve Kitlesele Açık Çevrim-içi Dersler (MOOCs)
- Çalışmanın Amacı ve Soruları
- Hukuk Fakültelerinin Bologna süreci kapsamında hazırlanan program ve ders bilgi paketlerinin incelenmesi

- Büyüme
- Elit eğitimden kitlesel eğitime
- Çeşitlilik
- Uluslararasılaşma
- İstihdam edilebilirlik
-

Eğitimdeki Değişimler (1)

- Bilginin kapsamında, bilgiye erişim şekli ve hızında değişimler yaşanmaktadır.
 - Öğretmeden öğrenmeye odaklanma
 - Öğreticiden öğrenene odaklanma
 - Teknoloji kullanımına ağırlık verme
 - Çevrim-içi (Online) ortamlar
 - Uzaktan eğitim
 - Açık öğrenme araçları
 - e-erişim
 -

Eğitimde Değişimler (2)

- 21. Yüzyıl becerileri:
 - "Öğrenme ve Yenilenme Becerileri,
 - Yaratıcılık ve Yenilenme,
 - Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme,
 - İletişim ve İşbirliği,
 - Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri,
 - Bilgi Okur-yazarlığı,
 - Medya Okur-yazarlığı,
 - Bilgi ve İletişim Teknolojileri (ICT) Okur-yazarlığı,
 - Yaşam ve Meslek Becerileri, Esneklik ve Uyum, Girişimcilik ve Öz-Yönelim, Sosyal ve Kültürlerarası Beceriler, Üretkenlik ve Sorumluluk, Liderlik ve Sorumluluk ..."

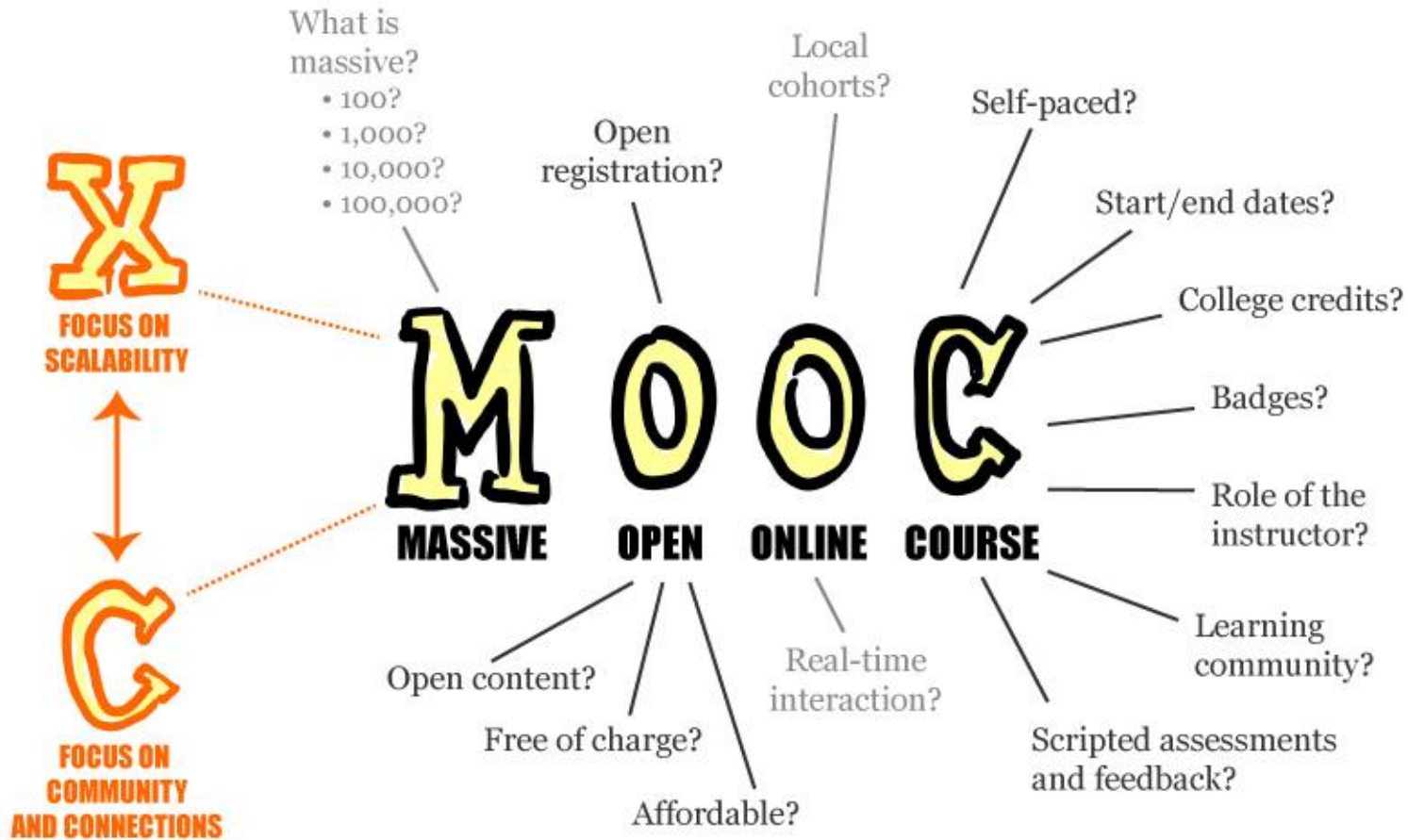

- Bireylerin değişime ayak uydurabilmeleri için sürekli eğitimlerin verilmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.
- "Yaşamboyu Öğrenme"

- Mesleki eğitim programları
- Eğitimcilerin Eğitimi programları
- Açık Kaynaklar ve Açık Ders Malzemeleri
 - 2001 yılında ABD'de MIT başlatmıştır.
- Kitlesele Açık Çevrim-içi Dersler (MOOCs) (2012-2013)

Kitlelesel Açık Çevrim-içi Dersler: Tehdit mi ? Fırsat mı?

Araştırmanın Amacı

- Bu çalışmanın amacı:
 - Türkiye'deki Hukuk Fakültelerinde Bologna süreci kapsamında geliştirilen ğretim programlarının bazı yönlerini incelemek ve bu çalışmalardan hukuk ğretimi için sonuçlar elde etmektir.

Araştırma Soruları (1)

Türkiye'deki Hukuk Fakültelerinin;

- Bologna süreci kapsamında hazırlanan program bilgilerinin "erişilebilirlik" durumu nedir?
- Programların "amaçları" nelerdir?
- Program yeterlikleri (bilgi, beceri, yetkinlik düzeylerinde) nelerdir?
- Mezunların mesleki profilleriyle ilgili nasıl bir durum vardır?

Araştırma Soruları (2)

- Öğretim programlarında:
 - Zorunlu-seçmeli ders dağılımları nasıldır?
 - Teori / pratik oranları nedir?

- Ders bilgi paketlerindeki:
 - Kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?
 - Ölçme ve değerlendirme sistemleri nasıldır?
 - Öğrenci işyükü nasıl dağılmaktadır ? (sınıf içi ve sınıf dışı)
 -

Yöntem

- Bu çalışmada;
 - Türkiye'deki 36 (16'sı devlet, 20'si vakıf üniversitesi) Hukuk Fakültesinin Bologna süreci kapsamında hazırlanan program bilgi paketleri;
 - Seçilmiş 5 üniversitenin (fakültenin); öğretim programları ve ders bilgi paketlerinin bazı öğeleri incelenmiştir.
- Veriler "**Program Bilgi Paketi**", "**Öğretim Programı**" ve "**Ders Bilgi Paketi**" olmak üzere 3 ana başlık altında ele alınmıştır.

- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Sonuçlarına göre en yüksek puanlı 5 Üniversite (Hukuk Fakültesi):
 - Galatasaray Üniversitesi,
 - Hacettepe Üniversitesi,
 - Gazi Üniversitesi,
 - Dokuz Eylül Üniversitesi ve
 - Uludağ Üniversitesi.

İncelenen Dersler:

- Beş Üniversitede Ortak Olan Temel Alan Dersleri
 - Ceza Hukuku
 - İş Hukuku

Genel fotoğraf:

AKTS Bilgi Paketine (Ders Kataloğuna) erişim durumu

Tablo 1. Türkiye'deki Hukuk Fakültelerinin Bologna Süreci Kapsamında Geliştirilen Ders Kataloğuna Erişilebilirlikle İlgili Dağılımlar (N=72)

Üniversite statüsü	Erişilebilirlik durumu	Programın amacı		Program yeterlikleri		Mesleki Profil	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Devlet üniversitesi	Erişime açık olan	16	57	20	71	15	54
	Erişime açık olmayan	12	43	8	29	13	46
	Toplam	28	100	28	100	28	100
Vakıf üniversitesi	Erişime açık	20	45	20	45	19	43
	Erişime açık olmayan	24	55	24	55	25	57
	Toplam	44	100	44	100	44	100

- Program amaçları,
- Yeterlikler ve
- Mesleki profil bulguları

Tablo 2. Hukuk Fakültelerinin Mesleki ve Kişisel Nitelikler Kazandırmaya Yönelik Program Amaçlarının Dağılımı (N=36)

Programlarda Mesleki ve Kişisel Nitelikler Kazandırmaya Yönelik Amaçlar	<i>f</i>
Adalet, özgürlük, demokrasi kavramlarını içselleştirmiş olma	22
Ulusal ve uluslararası platformda görev yapabilecek teknik hukuk bilgisine sahip olma	15
Hukukun temel kavram ve kurallarına/Hukuk mevzuatına hakim olma	14
Araştırmacı, sorgulayıcı, çözümleyici düşünebilme	10
Ülke ve dünya sorunlarını takip etme ve bir hukukçu gözüyle değerlendirebilme	9
Evrensel hukuk ilkelerini özümsemiş olma	9
Hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı olma	8
İnsan haklarına saygılı olma	8

Tablo 2. Hukuk Fakültelerinin Mesleki ve Kişisel Nitelikler Kazandırmaya Yönelik Program Amaçlarının Dağılımı (N=36)

Programlarda Mesleki ve Kişisel Nitelikler Kazandırmaya Yönelik Amaçlar	<i>f</i>
Hukuki meseleleri analiz edebilme ve çözüm üretebilme	7
Toplumsal sorumluluklarını bilme	7
Etik değerlere sahip olma	7
Yabancı dil yeterliğine sahip olma	6
Eleştirel bakış açısına sahip olma	5
Hukuk devleti ilkesine bağlı olma	4
Bilgiye ulaşma yollarını bilme	1
Seçkin hukukçu ve akademisyen yetiştirme	1

Tablo 4. Hukuk Fakültelerinde Bilgi Düzeyindeki Program Yeterliklerinin Dağılımı (N=40)*

Bilgi Düzeyindeki Program Yeterlikleri	<i>f</i>
Temel hukuki kavramlara ve kurallara hakim olma	23
Ulusal ve uluslararası yasal düzenlemeler ve diğer mevzuat hakkında bilgi sahibi olma ve kullanabilme	21
Hukuki yorum metotlarını kullanabilme	19
Çeşitli hukuk disiplinlerine ilişkin kavram ve kurumları ve bunların arasındaki ilişkileri sıralama	17
Hukuk bilimi ile ilgili tarihsel bilgi birikimine sahip olma	14
Hukuk kurallarına temel teşkil eden felsefi düşünce akımları hakkında bilgi sahibi olma	6
Avrupa Birliği müktesebatı ve kurumları hakkında bilgi sahibi olma	3

Tablo 5. Hukuk Fakültelerinde Beceri Düzeyindeki Program Yeterliklerinin Dağılımı (N=40)

Beceri Düzeyindeki Program Yeterlikleri	<i>f</i>
Ulusal ve uluslararası hukuki sorunları tespit edebilme ve çözüm üretme	24
Mevzuat metinlerini, yargı kararlarını ve bilimsel kaynakları inceleme, yorumlama, değerlendirme	14
Hukuki uyumsuzlukları mevzuat metinleri, yargı kararları ve bilimsel görüşleri değerlendirerek çözüme kavuşturabilme	8

Tablo 6. Hukuk Fakültelerinde Yetkinlik Düzeyindeki Program Yeterliklerinin Dağılımı (N=40)

Yetkinlik Düzeyindeki Program Yeterlikleri		<i>f</i>
Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme	Hukuki sorunları çözmek için bireysel veya ekip üyesi olarak sorumluluk alabilme	15
	Meslektaşlarıyla iletişim kurabilme yeteneğine sahip olma/görüş alışverişinde bulunma	15
	Sorumluluğu altında çalışanların gelişimi için etkinlik planlama ve yönetebilme/takım çalışması yapabilme	14
Öğrenme yetkinliği	Hukuki sorunları eleştirel bakış açısıyla değerlendirebilme	21
	Hukuk kuram ve uygulamasındaki ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etme	13
	Yaşam boyu öğrenmeye ilişkin olumlu tutum geliştirme	12
	Alanıyla ilgili yazılı veya sözlü bir akademik çalışmayı akademik etik ve kurallar çerçevesinde hazırlama ve sunma	6

Tablo 6 ...

Yetkinlik Düzeyindeki Program Yeterlikleri

	<i>f</i>	
İletişim ve sosyal yetkinlik	Hukuk bilgisini başka bir dilde kullanabilme /Yabancı dili kullanabilme	28
	Alanla ilgili bilişim ve iletişim teknolojilerini kullanabilme	23
	Hukuki meseleye ilişkin görüş ve değerlendirmelerini etkin bir biçimde aktarabilme	13
	Toplumsal sorumluluk bilinciyle yaşadığı toplum için mesleki etkinlikler planlama ve uygulama	10
	Türkçe'yi sözlü ve yazılı etkin kullanabilme becerisine sahip olma	10
	Bireysel olarak ve topluluk önünde kendini ifade edebilme	9
Alana özgü yetkinlik	Evrensel hukuk ilkelerini benimseme ve uygulayabilme	18
	Somut uyuşmazlıkları adil biçimde çözmeye çalışma ve hukuki düzenlemeleri takip etme	17
	Dürüstlük, adalet ve etik anlayışa sahip olma	16
	Hukuki sorunlara insan hakları temelinde yaklaşabilme / İnsan haklarına duyarlı olma	8
	Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olma niteliğini savunma ve koruma	7
	Toplumsal, bilimsel ve mesleki etik değerlerin bilincinde olma	18
Hakim, savcı, avukat, noter, kaymakam, vali, müfettiş olabilme	2	

Tablo 7. Hukuk Fakülteleri Mezunlarının Mesleki Profilleriyle İlgili Dağılımlar (N=34)

Meslekler	<i>f</i>
Hakim	32
Avukat	31
Savcı	30
Noter	16
Müfettiş/Denetçi	15
Hukuki Danışmanlık/Hukuk Danışmanlığı	13
Kaymakam	13
Hukuk Müşaviri	11
Akademisyen	9
Ulusal ve Uluslararası Tahkimde Hukukçu/Hakem	7

Öğretim Programlarının İncelenmesi

**Programın seçmeli
ders yüzdesi (AKTS)**

**Zorunlu dersler
içindeki uygulama
saatlerinin oranı
 $P / (P+U)$**

Lisans Yerleştirme Puanı En Yüksek Olan ve Program ve Ders Bilgi Paketleri Erişime Açık Olan niversiteler

Galatasaray Üniversitesi

Hacettepe Üniversitesi

Gazi Üniversitesi

Dokuz Eylül Üniversitesi

Uludağ niversitesi

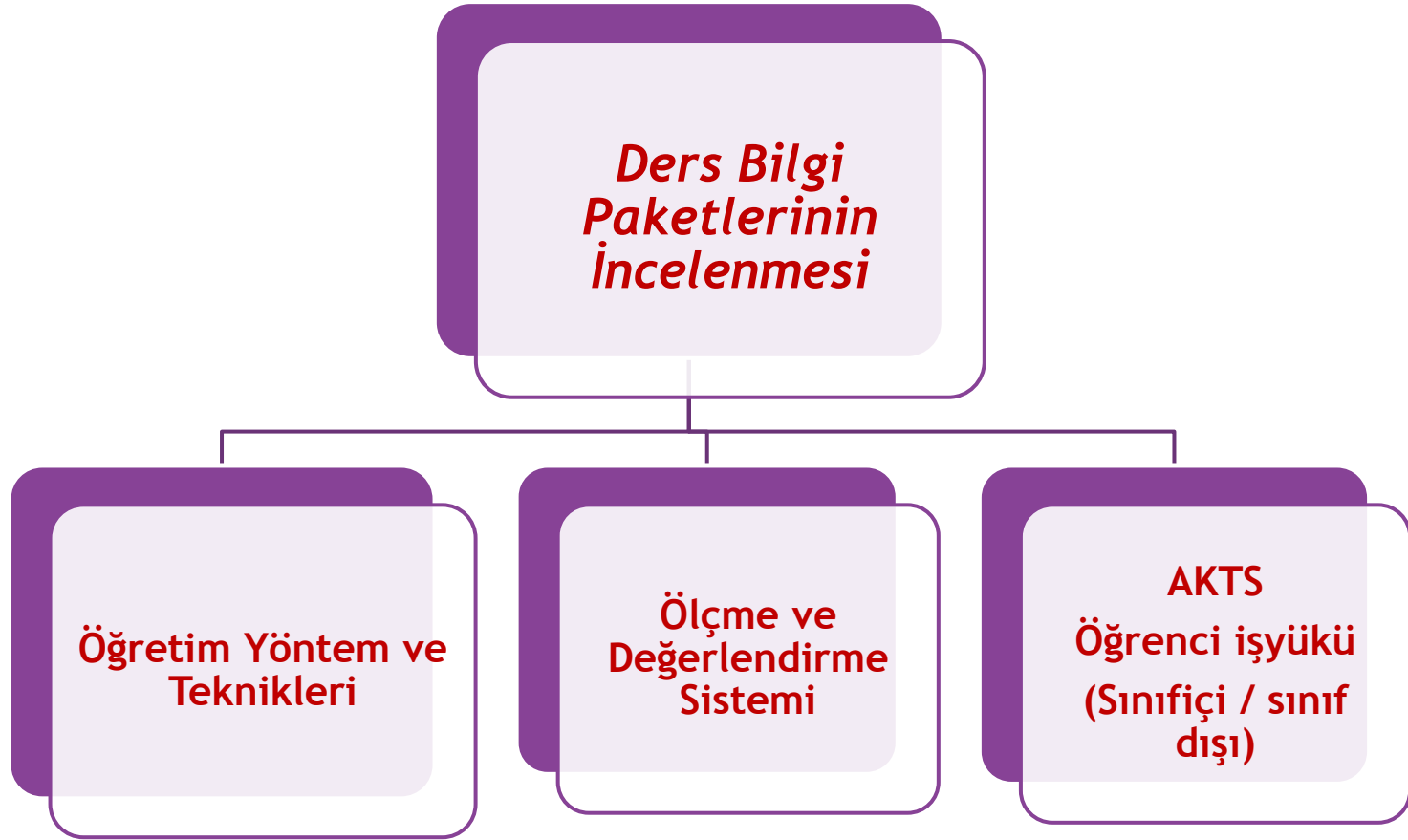
Programlarda Yer Alan Seçmeli Ders Yüzdesi

Üniversiteler	Programın Seçmeli Ders Yüzdesi (AKTS)
Galatasaray Üniversitesi	%0
Hacettepe Üniversitesi	%25
Gazi Üniversitesi	%6
Dokuz Eylül Üniversitesi	%25
Uludağ Üniversitesi	%23,3

Zorunlu Dersler İçindeki Uygulama Saatlerinin Oranı

Üniversite	Zorunlu dersler içindeki uygulama saatlerinin oranı $P / (P+U)$
Galatasaray Üniversitesi	9/120 (x14)
Hacettepe Üniversitesi	46/175 (x14)
Gazi Üniversitesi	0/177 (x14)
Dokuz Eylül Üniversitesi	0/80 (x28)
Uludağ Üniversitesi	0/154 (x14)

Ceza Hukuku

İş Hukuku

Öğretim Yöntem ve Teknikleri...

Ders Bilgi Paketlerinde Karşılaşılan İfadeler	Eğitim Bilimleri Alanyazınında Karşılığı
Konu anlatımı, Anlatım Ders anlatımı, Sözlü, Sunum, Teorik ders	Düz anlatım
Takım/grup çalışması	İşbirliğine dayalı öğrenme
Sorun/problem çözme	Probleme dayalı öğrenme
Karar incelemeleri Yüksek mahkeme kararları ile desteklenmiş ders anlatımı Olay çözümüne dayalı pratik çalışma.	Örnek Olay yöntemi
Gösterme	Gösteri yöntemi
Mesleki geziler Alan gezisi	Araştırma-İnceleme yoluyla öğrenme

Ceza Hukuku Ders Bilgi Paketi (Öğretim Yöntem ve Teknikleri)

Üniversite	Öğretim yöntem ve teknikleri
Galatasaray Üniversitesi	Düz anlatım
Hacettepe Üniversitesi	Düz anlatım Tartışma Soru-cevap Örnek olay Probleme dayalı öğrenme Beyin fırtınası
Gazi Üniversitesi	Düz anlatım Soru-yanıt
Dokuz Eylül Üniversitesi	Düz anlatım Örnek olay Araştırma-İnceleme yoluyla öğrenme
Uludağ Üniversitesi	-

İş Hukuku Ders Bilgi Paketi (Öğretim Yöntem ve Teknikleri)

Üniversite	Öğretim yöntem ve teknikleri
Galatasaray Üniversitesi	Düz anlatım Örnek olay
Hacettepe Üniversitesi	Düz anlatım Tartışma
Gazi Üniversitesi	Düz anlatım Soru-cevap
Dokuz Eylül Üniversitesi	Düz anlatım
Uludağ Üniversitesi	-

Ceza Hukuku Ders Bilgi Paketi (Ölçme ve Değerlendirme)

Üniversite	Ölçme ve Değerlendirme sistemi
Galatasaray Üniversitesi	Ara sınav %40 Bitirme sınavı %60
Hacettepe Üniversitesi	Ara sınav %40 Bitirme sınavı %60
Gazi Üniversitesi	Ara sınav %30 Bitirme sınavı %70
Dokuz Eylül Üniversitesi	1. Ara sınav %25 2. Ara sınav %25 Bitirme sınavı %50
Uludağ Üniversitesi	Ara sınav %50 Bitirme sınavı %50

İş Hukuku Ders Bilgi Paketi (Ölçme ve Değerlendirme)

Üniversite	Ölçme ve Değerlendirme sistemi
Galatasaray Üniversitesi	Ara sınav %40 Bitirme sınavı %60
Hacettepe Üniversitesi	Ara sınav %40 Bitirme sınavı %60
Gazi Üniversitesi	Ara sınav %40 Bitirme sınavı %60
Dokuz Eylül Üniversitesi	1. Ara sınav %25 2. Ara sınav %25 Bitirme sınavı %50
Uludağ Üniversitesi	Ara sınav %50 Bitirme sınavı %50

Ceza Hukuku Ders Bilgi Paketi (Öğrenci İşyükü)

Üniversite	Sınıf dışı işyükü/ Toplam işyükü saati
Galatasaray Üniversitesi	%63
Hacettepe Üniversitesi	%53
Gazi Üniversitesi	%57
Dokuz Eylül Üniversitesi	%67
Uludağ Üniversitesi	%54

İş Hukuku Ders Bilgi Paketi (Öğrenci İşyükü)

Üniversite	Sınıf dışı işyükü/ Toplam işyükü saati
Galatasaray Üniversitesi	%56
Hacettepe Üniversitesi	%53
Gazi Üniversitesi	%34
Dokuz Eylül Üniversitesi	%54
Uludağ Üniversitesi	%51

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar (1)

- Türkiye'deki 72 Hukuk Fakültesinden
 - 36'sında programın amaçları
 - 40'ında program yeterlikleri
 - 34'ünde meslek profilleri **genel erişime** açıktır.
- **Program yeterlikleri:** Ulusal yeterlikler ağırlıklıdır. Farklılıklar sınırlıdır.
- **Meslek profili:** Hakim, savcı ve avukatlık meslekleri ön plana çıkmaktadır.

Sonuçlar (2)

- **Seçmeli dersler:** Bazı üniversitelerde %25'nin çok altında kalmaktadır.
- Bazı üniversitelerde **uygulamalı** derslere (pratik) sınırlı ölçüde ya da hiç yer verilmemektedir.
- Bazı üniversitelerin ders içeriklerinde ise uygulamaya yer verilmekte ancak öğretim programında saat olarak yer verilmemektedir.

Sonuçlar (3)

- Yaygın olarak kullanılan **öğretim yöntem ve teknikleri**; düz anlatım, örnek olay ve tartışma yöntemleri yaygındır. Buna karşılık probleme dayalı öğrenme, beyin fırtınası yöntemlerini uygulayanlar da vardır.
- Yaygın olarak kullanılan **ölçme yöntemleri** ara sınav ve bitirme sınavıdır. Ancak hangi araçlar kullanılmaktadır bu bilinmiyor. (Yazılı, sözlü, çoktan seçmeli test, doğru-yanlı testi, ödev - proje yapma, sınıf içi tartışmalara katılım, vb).

Sonuçlar (4)

- Öğrencinin iş yükü hesaplamaları üniversiteden üniversiteye değişmektedir. Örneğin;
 - Bazı üniversitelerde ders dışı etkinliklere daha fazla zaman ayrılırken bazılarında sınıf içi etkinliklere daha fazla yer verilmektedir.
 - Aynı adlı derslerin, öğrenci işyükleri (dolayısıyla AKTS değerleri) üniversitelere göre farklılık göstermektedir.

Öneriler (1)

- Program geliştirmeye ağırlık verilmeli. Bunun için **Bologna Süreci** uygun bir çerçeve sunmaktadır.
- Yeterliklerin belirlenmesinde, mesleki yeterliklerin yanında; bir yükseköğrenim mezunundan beklenen anahtar yeterliklerin (**transfer edilebilir yeterlikler; öğrenme ve yenilenme becerileri, girişimcilik becerisi, problem çözme becerisi, ana dilini iyi kullanma, bir yabancı dili iyi kullanma, dijital okur-yazarlık, etkili iletişim becerisine sahip olma, ekip çalışması yapabilme, liderlik, yenilikçilik, toplumsal sorumluluk vb yeterlikler**) belirlenmesine yeterli önem verilmelidir.

Öneriler (2)

- Öğretim programında, geleneksel öğretim araç ve yöntemleri yanında; online eğitim, açık ders kaynakları vb **yenilikçi yaklaşım** ve uygulamalara yer verilmelidir.
- Sadece iyi bir program yapmak yetmez, aynı zamanda bu programı iyi yorumlayacak ve uygulayacak öğretim elemanlarına gereksinim vardır. Öğretim elemanlarının **eğitcilik becerilerinin** sürekli olarak geliştirilmesi esas olmalıdır.
- Her program kendine özgü yanları korunmakla birlikte, ulusal düzeyde bir "**çekirdek program**" uygulamasına gidilebilir (Bknz: Tıp, diş hekimliği örnekleri).

- Eğitimin kalitesini yükseltme ve sürdürmede **akreditasyon** uygulamasına geçilmelidir.
- Mezuniyet sonrasındaki **staj** çalışmalarının etkililiği büyük önem taşır.
- Eğitim sürecinin tüm aşamalarında (program geliştirmeden eğitimcilerin eğitime kadar) **eğitim bilimcilerle işbirliğinin** yapılması önem taşır.
-

Teşekkürler!